

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

In genere didascalico, & exornatiuo. cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

etiam habeat suas partes, quod non negamus, siue hæc quoque partitionem & diuisionem doceant, quod facile concedimus; Institutum meum est diuersas formas concionum assignare, ac multiplicem *περί* significare, vt adhibito iudicio pro ratione materiae, ac loci & personarum, statuat quod ad rem præsentem magis facere existimauerit Orator ipse. Iam igitur ad singula concionum genera veniamus.

In genere Didascalico & Exornatiuo. Cap. II.

IN genere Didascalico ordo quem tenere debemus, est idem ille qui à Theologis, ac Philosophis seruetur, desumiturque ex eisdem locis, & quibus supra docuimus argumenta desumi. Aristoteles certe ac philosophi docent, in re primum quærendum An sit; deinde eius natura quæ sit, tertio loco proprietates quas habet, postremò causæ à quibus pendet: quam nos methodum in multis concionibus in quibus de virtute aliqua sermo sit, seruari possumus; Exempli gratia; De patientia, primò quam sit necessaria, hoc enim ad primum caput, an sit potest referri, explicando verba Pauli. Patientia vobis necessaria est; secundo quæ sit natura eius, & in quo vera patientia sita sit, quodnam habeat obiectum, quos actus, idque non concisis definitionibus, sed explicando, atque amplificando aliquarum scripturarum & Sanctorum Patrum autoritates, in quibus natura eius aperitur; Tertio quæ sint virtutis huius affectiones, & propriæ conditiones & attributa, quàm sit meritoria, quantas secundum perfectiones inuehat: Quarto quibus modis acquiratur, nam hoc est causas eius inquirere, ex quibus in animis nostris generatur. Sæpe omissa quæstione. An res sit, Theologi solent inquirere primum quid sit, eiusque definitionem explicare, tum quæ sint eius proprietates, præterea species, ac partes eius, gradus item, denique causas & effectus ostendere: cuius promptus esse potest ordo, quem in singulis materijs D. Thomas sequitur, qui planè in seruanda optima methodo excellit; Superfluum autem videtur hic admonere, non debere Concionatorem cum rigore huic dispositioni siue Philosophorum, siue Theologorum adstringi, sed pro re nata, eius iudicio liberum relinqui vt varietate vtatur, neque retinendos esse modos loquendi, aut terminos, vt vocant eorum, sed conuertendam orationem, & accommodandam ad aures populi. Pone tibi ante oculos quomodo D. Chryfost. qui ab aureo ore nomen habet, tractaret, si quem articu-

Quint. 1.8. cap. 10. An sit quid sit, & proprietates.

Heb. 10.

Alia Dispositio.

Oratio
Christiana
capitulum

articulum D. Thomæ pro concione sumeret explicandum : res quidem teneret, modum dicendi omnino variaret, amplificando ad popularem captum. Quia in re si quis esset benè exercitatus, haberet è Scholastica Theologia innumeros ad concionandum locos, & pleraque Theologica à Scholis & Academicis ad cætus quoque populares educeret.

In genere Exornatiuo, Cicero multos collocationis modos paucis verbis assignat, aut (inquit) temporum seruantur gradus, aut generum distributiones, aut à minoribus ad maiora ascendimus, aut à maioribus ad minora descendimus, aut hæc inæquabili varietate distinguimus. Harum prima maximè naturalis est ratio, & ad historicam prope narrationem accedit, cum seruetur ordo temporum, & ita res disponuntur vt euenerit: vt primo loco ea dicantur quæ ortum alicuius præcesserunt, cuiusmodi sunt genus, patria, parentes, & si qua præcesserunt indicia à Deo, vt multa sunt in Io. Baptista, & alijs sanctis; inde, quæ ad vitam spectant, vt sunt educatio, pueritia, studia; tum res in vita gestæ atque virtutes. Denique mors si quid habet illustre, & quæ mortem consequuntur. Qui ordo aliquando pro varietate locorum, & personarum inuertitur, & est secunda forma vt à nonissimis ordiamur tanquam recentissimis; quem ordinem commodè seruamus, cum postrema vim habent excitandi auditores, vt reliqua attentius audiant, sic enim personam quam laudamus autoritas, sæpe apparet esse illustrior. Tertia est cum handquaquam habetur ratio temporis, sed ad quædam summa capita, siue facta, siue dicta referimus: vt si laudaturus aliquem sanctum, dicam quomodo se gessit circa Deum piè, circa proximos iuste, circa se ipsum sobriè. Quarta forma est cum à minoribus ad maiora fit transitus, & ad maxima habitata ratione dignitatis rerum, vt semper oratio crescat, proponendo vtiliora, gloriosiora, magis necessaria. Quinta est cum res varias, & inæquales conteximus, vt si proponam in laudem S. Iob quam fuerit in rebus aduersis fortis, quam in prosperis moderatus, utrobique idem, simplex, rectus, ac timens Deum. Hac autè inæqualis varietas, ait Cicero, fit cum parua magnis subnectimus, vt etiam ipsa appareant magna, vt cum obscura & dubia dilucidis ac certis, lata tristibus, vt Christum passim & resuscitatum proponam, & simul tristitiam cum gaudio iungam. Comparatio vel maximè in exornationibus valet, & aliquando oratio tota ex comparatione contexitur, vt si Io. Baptistam cum Elia, nouus Adam Christus cum veteri, Maria cum

Ordo in Exornatione.
In Partit. orat.
Prima forma.
Secunda forma.
Tertia.
Quarta.
Quinta.
Comparatio.

Kk 2 Eua,

Lib. 19. de
Ciuit. c. 18
Alius Ordo
tenendus in
exornationi-
bus.

Eua, lex nona cum veteri cōparetur, ac præferatur. Sic Chry-
sost. comparat & præfert Monachum Regi, & Augustinus quã-
to digniores sint virtutes Christianæ Philosophicis. Potest etiã
Orator hæc interdum tria capita rerum sibi proponere, Primò
vt explicetur aliquis locus scripturæ qui ad rem faciat, desum-
ptus vt plurimum ex Euangelio vel Epistola instantis dici, so-
lent enim Euangelia ea, legi in Sanctorum celebritatibus, que
aliquid doceant vel contineant, in quo Sãctus qui colitur, ex-
cellens habeatur & singularis, propter quod dici etiam solet.
Non est inuentus similis illi qui conseruaret legem excelsi, post
tractatum scripturæ locum, ac thesim aliquam, amplificare ali-
quot capita virtutum eius Sancti quem laudat poterit, osten-
dens quã ei conueniant, quæ supra in communi illa thesi dis-
seruit, illud semper ante oculos habens, vt concio ad Dei ma-
gnificandam gloriam omnis accomodetur; quod enim præci-
pitur etiamnum militantibus, id etiam gratum est & maximè
acceptum emeritis ac beatis; sic luceat lux vestra coram homi-
nibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem ve-
strum qui in cœlis est. Tertio debemus transire ad locos suaso-
rij generis, excitando ad imitationem laudatarum virtutum,
quod est præcipuum in concionibus Christianis, maximè ad
promiscuam multitudinem, nuda enim ac sola laus non mul-
tum apud vulgus proficeret.

Matth. 5.

In genere Suasorio & Consutatio. Cap. III.

Ordo ex tri-
plici genere
Bonorum.

IN genere suasorio ordo etiã nasci debet ex locis proprijs
huius generis, quos supra annotauimus, nam suasio tunc
fit cum bonum & expetendum id ostendimus, quod suadere ni-
timur. Quare proponendum est triplex genus boni, & primo
loco posset tractari vtile, quia hoc plerosque capit; Deinde ho-
nestum, quò pauciores mouentur, nisi alius ordo Oratori pro-
temporis & personarum ratione conuenientior videatur, cum
alijs quæ his annexa sunt, vt ibidem explicauimus. Hanc me-
thodum egregiè seruat noster Pater Hieron. Platus in libro
quem inscripsit de bono statu Religionis, ad hæc enim tria ca-
pita reuocat omnia quæ docet. Præter hos locos habemus
alios vnde argumenta duci diximus propria Theologis: ex quibus
item potest obseruari dispositio. Aliquando enim possumus
ad suadendum, totam concionem in hæc tria capita partiti, scilicet

Aliæ formæ,